

ZÁPIS

z obhajoby disertační práce pana Mgr. Pavla Kořínka

konané dne 24. 6. 2015

téma práce: Serialita v české a slovenské komiksově naraci: Žánry – modely – světy

přítomní (dle prezenční listiny): doc. PhDr. Daniel Vojtěch, Ph.D. (předseda komise), prof. PhDr. Petr Bílek, CSc. (školitel), doc. Mgr. Juraj Malíček, PhD. (oponent), doc. PhDr. Jan Wiendl, Ph.D., prof. Dr. Phil. Josef Vojvodík, M.A., doc. PhDr. Jiří Homoláč, CSc.

Docent Vojtěch zahajuje obhajobu, představuje komisi.

Profesor Bílek představuje kandidáta. Zmiňuje další badatelské projekty Pavla Kořínka a jejich publikační výstupy (Dějiny československého komiksu 20. století; Signály z neznáma; Studia komiksu: možnosti a perspektivy), zdůrazňuje kontinuitu badatelského zájmu Pavla Kořínka o komiks. Na disertační práci oceňuje jednoznačné zacílení k teoretickému tématu při důkladné znalosti materiálu, argumentační podloženost a formulační jistotu.

Pavel Kořínek prezentuje svou práci. Na úvod zdůrazňuje, že serialita, vycházení na pokračování, je fenomén provázející komiks v průběhu celé jeho historie, a pro některé badatele je to dokonce právě tato kategorie, která sehrává roli při definičním rozlišování komiksu od jiných příbuzných forem. Dále je připomenuto, že přes svou zjevnou důležitost je serialita zároveň v reflexi komiksu trvale opomíjeným fenoménem, souvislost je v tomto směru hledána ve snaze o emancipaci v kulturním prostoru a přiblížení se vysokému umění i v produkčně-prezentačních aspektech. Úkolem práce bylo na nejobecnější rovině vrátit uvažování o serialitě do kontextu comics studies. Cílem bylo nahlédnout, jakým způsobem se serialita odráží v konstrukčních vlastnostech komiksů, navrhnout sadu možných analytických prostředků, které by byly přínosné pro interpretaci komiksového materiálu a podrobit je interpretační zkoušce na materiálu komiksové tradice československého kulturního prostoru 20. století. Pavel Kořínek odkazuje na v poslední době rozvíjenou subdisciplinu studií seriality, jež je ovšem svázána s mediálními a kulturními studii, a svou pozornost proto historicky zaměřuje zejména na televizní materiál. Občasné pokusy o zkoumání seriality v komiksu se doposud omezovaly téměř výhradně superhrdinský komiks, tento žánr ovšem

vytváří multiplikované, paralelně existující a velmi složitě provázané fikční světy, jež vzhledem ke své výjimečnosti výrazně zkreslují to, co lze považovat za nejobvyklejší podoby komiksové seriality. Pavel Kořínek hovoří o své metodologické pozici. Vzhledem k neexistenci pevných metodologických přístupů k danému tématu volil záměrně volnější práci s teoretickými a analytickými koncepty, byť se v úvodní části vyrovnává s vlivnými teoriemi seriálové fikce (Eco, Calabrese, Ndalialisová). Impulsy práce čerpá z mediálních a kulturálních studií a transmediální naratologie. Klíčové je pro práci rozvíjení Hermanova pojmu storyworld (příběhosvět), jak jej v nedávné práci Storyworlds across media představili Marie Laure Ryanová a Jan Noel Thon. Výběr materiálu ke zkoumání byl dán paralelně probíhajícími výzkumnými pracemi při vzniku Dějin československého komiksu 20. století. Konečná podoba této monografie byla dána zacílením primárně historiografickým, extenzivně materiálově popisným, disertace naproti tomu nabídla prostor pro výraznější interpretaci stejného materiálu. Domácí komiksová tradice je zároveň zajímavým korpusem ke zkoumání, už vzhledem ke specifčnosti postavení komiksu a silným dobovým vlivům, které tuto tradici postupně formovaly. Serialita je v práci předmětem i prostředkem zkoumání. Materiál ke zkoumání práce byl statisticky zúžen na 51 seriálů, které dosáhly sta a více pokračování. Výsledek nepřestavuje domácí komiksovou tradici v úplnosti, ale při zkoumání seriality lze daný materiál považovat za relevantní. Jednotlivé kapitoly disertační práce jsou věnovány žánrovým kategoriím ve vyčleněném materiálu, na těchto žánrových typech jsou pak představovány navrhované interpretační nástroje: uvažování o seriálových paratextech, modely sdíleného světa (storyworld) a jejich rozšíření o parametry závaznosti, ustavení, ustálení, kontinuity a dalších.

Docent Vojtěch omlouvá prof. Petříčka za nepřítomnost na obhajobě a čte jeho hodnocení práce. Posudek oceňuje zejména zacílení k serialitě jako konstitutivnímu rysu komiksu, pochvalně se vyjadřuje ke zjevnému zvládnutí relevantní teoretické literatury i analyzovaného materiálu a suverénnímu zacházení s nimi. K dalšímu uvažování je navrženo téma vztahu komiksu a filmového média. V závěru je pochválen jazyk práce.

Docent Malíček čte svůj oponentský posudek. V první části se posudek týká zejména autora práce: Pavla Koříňka přiřazuje ke „generaci nula“ v českém komiksu v tom smyslu, že patří k těm, kdo vytvářejí současnou reflexi historie a teorie komiksu v českém prostředí; hodnocen je jako důležitý představitel domácích comics studies zabývajících se komiksem jako autonomním uměleckým druhem; připomenuty jsou Koříňkovy další badatelské výstupy na

tomto poli. Vlastní text disertační práce je nejprve zhodnocen obecně jako zcela vyhovující povinným kritériím, dokumentuje odbornou erudici, ale zároveň je čtenářsky přitažlivý i mimo úzce akademickou sféru. Výhrady jsou nicméně naznačeny právě nad jazykem práce, který kombinuje odborný a populárně esejistický kód dle docenta Malíčka příliš neústrojně. Ústřední pojmy práce serialita a seriálovost jsou oceněny jako klíčové pro komiks i šířeji popkulturu. Výhrady posudek směřuje k absenci všeobjímajících perspektiv – v závěru se vrací zejména k postrádání superhrdinského komiksu ve výkladu a k chybějící rozvaze o komiksových seriálech adaptujících literární předlohy.

Pavel Kořínek se vyjadřuje k posudkům oponentů. Začíná obhajobou stylu práce, odvolává se na anglo-americký způsob stylizování odborných textů, při němž erudice získaná pečlivým seznámením se s materiálem nevyklučuje živost podání, i když připouští, že pokud se některá místa textu jeví čtenáři neústrojně, je třeba je znovu podrobit redakci. Poté se Pavel Kořínek vrací k závěru posudku prof. Petříčka a k jím naznačeným souvislostem mezi komiksovým tvarem a filmovým střihem, oceňuje tento impuls jako důležitý a do budoucna v něm spatřuje potenciál k rozvíjení. Obhajoba navazuje na podněty doc. Malíčka o souvislostech seriality a adaptace; vysvětluje, že adaptace není v práci sledována zejména pro to, že samotný problém adaptace představuje samostatný rozsáhlý komplex zkoumání, který by si vyžádal příliš samostatného prostoru. Absence superhrdinského komiksu v práci je zdůvodněna odkazem ke skutečnosti, že žánr zcela chybí v československé komiksové tradici, která byla primárním zájmem analýzy.

Navazuje se diskusí nad prací. Docent Homoláč tematizuje stanovenou hranici zkoumání na dosažení počtu sta pokračování. Pavel Kořínek obhajuje kritéria výběru jako přiznané a argumentované „zkreslení“ tradice dané tím, že tématem práce je serialita, ale bylo zároveň třeba materiál jistým způsobem omezit; odkazuje rovněž na další statistické parametry, jež u jednotlivých sledovaných seriálů uvádí a které poněkud korigují prosté absolutní pořadí seriálů jen podle počtu pokračování. Dále Kořínek hovoří o produkčně-prezentačních vlastnostech typických pro český komiks a jejich souvislosti s dobovými schvalovacími procesy, kterými musel komiks v dobách normalizace procházet, – hranice sta pokračování je daleko nad obvyklým počtem epizod průměrného komiksového seriálu.

Docent Vojtěch rozvíjí úvahu na téma mechanické reprodukce obrazu jako fenoménu vznikajícího v 19. století a táže se po spojitostech s komiksem. Kořínek usouvztahuje reprodukční techniku umožňující levný tisk mnoha kopií se samotnými dějinami komiksové

formy, připomíná, že právě spojitost s technickými možnostmi reprodukce a etablováním masového tisku je pro mnohé badatele jedním z definičních kritérií při hledání počátků komiksu; dále uvádí, že první přetisky stripů ze zahraničního tisku u nás byly motivovány především atrakční funkcí – do cca roku 1905 byly jen ojedinělé a akcidentální, teprve po tomto roce se začíná v českém tisku objevovat v otiskovaných komiksech skutečná serialita.

Docent Vojtěch dále vede paralelu mezi komiksovou serialitou a epizodičností a tištěním na pokračování v literatuře zejména 19. století; vedle toho klade otázku po zdůvodnění mezníku komiksové seriality právě k roku 1905. Pavel Kořínek odkazuje k viktoriánské literatuře a jejímu epizodickému členění a k interpretacím těchto jevů založeným mj. na způsobech kolportáže a dalších praktických okolnostech, jako rozšíření vlakové sítě a potřeba levného čtení do vlaku. K roku 1905 v českém prostoru dovozuje, že se stal pravděpodobně bodem „nasyčení“, pokud jde o zmiňovanou funkci atrakční; zdůvodněním může být, že komiks na pokračování byl v jistý moment shledán v periodických titulech jako konkurenční výhoda; na závěr odkazuje k výzkumu čtenářství ve spojitosti se slovenským humoristickým časopisem Roháč – komiksy na pokračování suverénně vedly v popularitě mezi čtenáři.

Docent Vojtěch ukončuje diskusi.

Po diskusi a tajném hlasování vyhlásila komise výsledek obhajoby.

Počet členů komise: 5

Přítomno členů komise: 4

Počet kladných hlasů: 4

Komise navrhla udělit kandidátovi panu Mgr. Pavlu Kořínkovi titul doktor (Ph.D.).

Zapsala: Lucie Kořínková

Podpis předsedy komise

